

Acta van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Nederland, samengekomen te Harderwijk op zaterdag 7 oktober 2017.

Artikel 1. Opening

Namens de samenroepende kerk, de Gereformeerde Kerk Zwolle e.o., heet ds. J.R. Visser allen hartelijk welkom en bedankt de broeders en zusters in Harderwijk voor de voorbereidingen en het gereed maken van de vergaderlocatie.

Dominee Visser leest Romeinen 1:1-17 en spreekt aan de hand daarvan een kort openingswoord.

Het is juist dit gedeelte en dan vooral ook de laatste tekst, die ook in deze tijd weer sterk naar voren komt als we denken aan 500 jaar reformatie. Maarten Luther mocht door het verstaan van wat in vers 17 staat, weer als nieuw naar voren brengen, dat we alleen uit genade, alleen uit de gerechtigheid van Christus, werkelijk kinderen van God zullen zijn. En dan ook in die vrijheid mogen staan.

Nou dat is ook waarom we hier bij elkaar zijn, om juist als kerken bewaard te worden, elkaar te bemoedigen, juist daaraan te werken dat we samen dat evangelie, dat het oude evangelie is vanuit de Schrift, dat we dat mogen verkondigen.

Zeker ook in een tijd waarin mensen zeggen dat wij meer weten als Paulus, dat op bepaalde punten, waar Paulus optreedt als stem van de Heilige Geest, het beter zouden weten dan hem. Wat is het dan belangrijk om samen bij het evangelie te blijven om de stem van God te horen om die uit te dragen en om ook in deze tijd, zeker ook als het gaat om studenten theologie, ze werkelijk voor te houden wat dat evangelie is en daar als kerken ook samen aan te mogen werken en in de situatie van vandaag een helder geluid te laten horen.

We zijn ook heel dankbaar ds. Bas dat we u in ons midden hebben wetend dat u ook dit evangelie wilt verkondigen en dat dat evangelie u ook in de moeite heeft gebracht Niet omdat dat evangelie verkeerd is maar omdat mensen daar op een bepaalde manier op reageren. Hartelijk welkom in ons midden. En we hopen u nog veel te horen ook in deze vergadering.

Ds. Visser gaat voor in gebed en laat zingen Gezang 33: 1 en 4.

Artikel 2. Presentie

(agenda 2.)

De GK Kampen doet onderzoek naar de geloofsbrieven.

Afvaardiging:

Kerk	Primi	Secundi
GK Assen Boerakker	oud. J. Haarsma oud. J. Hartog	oud. R. Holtland oud. A. Postma
GK Dalfsen	oud. J.W. Hoogers oud. T. Tel	
GK Ede	oud. J. de Voogd oud. J.P.C. Vreugdenhil	oud. A. van Pijkeren
GK Hardenberg e.o.	ds. R. van der Wolf oud. G. Lamberink	

GK Kampen	oud. H.P.C. Bos oud. A.H.J. Rook	oud. J.J. de Bruijne
GK Zwolle	ds. J.R. Visser oud. H. Hutten	oud. W. Koelewijn oud. K.J. Wierenga
GK Zwijndrecht	ds. L. Heres oud. L. Roorda	oud. P.M.J. Verkuil oud. R.P. van Verseveld

Onderzoek door de samenroepende kerk wijst uit dat de geloofsbrieven in orde zijn. Er is één instructie. Alle primi-afgevaardigden zijn aanwezig.

Dr. J. Douma en ds. E. Hoogendoorn wonen de synode bij als adviseur.

Artikel 3. Verkiezing moderamen

(agenda 3.)

Achtereenvolgens worden een preses, een scriba en een assessor gekozen. De samenstelling van het moderamen is:

Preses ds. J.R. Visser

Scriba ds. L. Heres

Assessor ds. R. van der Wolf

Artikel 4. Constituering van de vergadering

(agenda 3.)

De preses van de samenroepende kerk, ds. J.R. Visser, verklaart de Synode van De Gereformeerde Kerken voor geconstitueerd. Hij nodigt de leden van het moderamen uit om hun plaatsen in te nemen. Het moderamen gaat in overleg om de vergadering verder voor te bereiden.

Artikel 5. Instemming met de belijdenis

(agenda 5.)

De preses verzoekt de leden van de synode, door op te staan, hun instemming met de Drie Formulieren van Eenheid te betuigen. De leden van de synode betuigen hun instemming door te gaan staan.

Artikel 6. Vaststellen agenda

(agenda 4.)

De agenda wordt vastgesteld. Besloten wordt de instructie van de GK Assen Boerakker te behandelen direct na agendapunt 7. De instructie betreft een verzoek tot het houden van een gesprek met dr. A. Bas. De vertrouwelijke stukken zullen zoveel mogelijk aansluitend worden behandeld bij de betreffende deputaatschappen van agenda punt 12.

Artikel 7. Acta GS 18 maart 2017

(agenda 6.)

De Acta zijn door het moderamen van de GS van 18 maart 2017 vastgesteld en ondertekend.

Bij artikel 2 wordt aangetekend dat het onderzoek naar de geloofsbrieven is uitgevoerd door de GK Zwijndrecht e.o. als samenroepende kerk.

Artikel 8. Zaken uit Acta GS 18 maart 2017

(agenda 7.)

Geconstateerd wordt dat het vervullen van 2 vacatures van het deputaatschap Appelzaken, Artikel 21 Deputaten appelzaken, nog niet heeft plaatsgevonden. Afsproken wordt hier over te spreken bij agendapunt 12.1. Het moderamen zal dit voorbereiden

Vastgesteld wordt dat uitvoering is gegeven aan de genomen besluiten.

Artikel 9. Behandeling instructie van de kerkenraad van de GK Assen Boerakker (agenda 10.)

Instructie

Ds. A. Bas en zijn gezin hebben zich gesteld onder opzicht en tucht van de kerkenraad van GK Assen-Boerakker en zijn toegelaten tot de gemeente. Hiervan is op zondag 1 oktober 2017 mededeling gedaan aan de gemeente.

Ds. Bas was predikant van de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt te Kornhorn en de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt te Marum en heeft aan de kerkenraad de wens te kennen gegeven toegelaten te worden tot de dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken Nederland.

De kerkenraad van de Gereformeerde kerk Assen Boerakker verzoekt de Generale Synode, in de lijn van Kerkorde art. 9,

- nauwkeurig onderzoek te doen naar de beweegredenen van ds. Bas voor zijn verzoek, zijn motivatie, opleiding, attestatie omtrent leer en levenswandel en

- ten overstaan van de afgevaardigden van de kerken een colloquium doctum te houden en

- bij een gunstige uitslag hem beroepbaar te stellen in de Gereformeerde Kerken Nederland.

De voor het onderzoek benodigde stukken hebben de afgevaardigden paraat.

Procedure

Het moderamen stelt voor dat het moderamen de benodigde stukken bekijkt en als deze in orde zijn het onderzoek te laten plaatsvinden.

Dit betekent dat er een gesprek van ongeveer een uur plaats vindt met ds. Bas.

Het eerste gedeelte, dat gaat over de beweegredenen, zal in comité plaats vinden. Daarna zal het gesprek publiek worden voortgezet. Het voorstel is dat de leiding van het gesprek over de beweegredenen berust bij ds. Heres en het gesprek over de confessie, over het gereformeerd zijn, geleid wordt door ds. Van der Wolf. Wanneer er uit de vergadering iemand is die wat zou willen vragen dan is daar ruimte voor.

De vergadering gaat akkoord met de voorgestelde werk wijze.

Beoordeling stukken

Het moderamen toetst de overhandigde stukken aan de hand van de synode besluiten van Dordrecht 1893 en Groningen 1927. Daarin is o.a. bepaald:

- als er iemand als predikant uit een ander kerkverband overkomt moet hij een getuigschrift overhandigen inzake belijdenis en wandel van de kerken of kerken waartoe hij de laatste twee jaren behoorde en bij het ontbreken daarvan een verklaring die na het oordeel van de classis voldoende bewijskrachtig is
- ook wordt gevraagd een bewijs overleggen van de beroeping tot de dienst van het Woord als mede een getuigschrift waaruit blijkt dat hij zodanig algemene ontwikkeling verworven heeft als geëist mag worden voor het afleggen van academische examens als ook een zodanige theologische kennis als verwacht wordt van de genen die in de gereformeerde kerken in Nederland aan het kerkelijk examen worden onderworpen.

Aanwezig is een verklaring van de kerkenraad van GK Assen Boerakker waarin getuigd wordt dat ds. Bas gezond in leer en leven is en als dienaar van het Woord gediend heeft en als betrouwbaar bekend staat. Ook is aanwezig het bewijs van beroepbaar stelling waaruit blijkt dat ds. Bas ook in de gereformeerde kerken vrijgemaakt geëxamineerd is en de theologische opleiding daar gevolgd heeft.

Het moderamen stelt vast dat de benodigde stukken in orde zijn zodat het gesprek kan plaats vinden.

Gesprek

Over het te houden colloquium inzake de leer is o.a. vastgelegd:

- dat het onderzoek in zonderheid zal gaan over de kennis van de gereformeerde leer en kerkregering met dien verstande dat indien die iemand reeds eerder door de gereformeerde kerken in Nederland was toe gelaten volstaan kan worden met een eenvoudig onderzoek of hij aan de leer getrouw is gebleven

Gevraagd wordt of dit allemaal in een openbare vergadering moet. Kan dit niet aan het moderamen worden toevertrouwd? Is een colloquium doctum als zodanig een zaak voor de hele vergadering? Op grond van de ontvangen stukken kan niet worden gezegd dat hier een soort examen moet plaats vinden. Ook omdat de predikant bij verschillenden van ons bekend is en de getuigenis van dien aard is, is het de vraag of daar een uur aan besteed moet worden. Maar alles is wel, wanneer het volgens de regels gebeurd.

Op voorstel van de preses wordt besloten om het gewoon te doen zoals het geregeld is om nergens problemen mee te krijgen en samen te delen in de vreugde. Bij niemand van ons zullen vragen leven of dr. Bas gereformeerd is. Het gesprek heeft niet het karakter van een examen maar om als broeders met elkaar te spreken en elkaar te herkennen. Op aangeven vanuit de vergadering wordt afgesproken te spreken van een colloquium en niet van een colloquium doctum.

1e deel beweegredenen in comité

De vergadering gaat in comité voor het gesprek over de beweegredenen onder leiding van ds. L. Heres.

2e deel confessie

Nadat het comité is beëindigd geeft de preses de leiding aan ds. R. van der Wolf voor het gesprek met ds. Bas over de confessie en over het gereformeerd zijn. Ter inleiding geeft ds. Van der Wolf aan dat het een gewoon gesprek zal zijn waarin de vragen gesteld worden die naar verwachting de komende tijd toch gesteld zullen worden.

Een weergave van beide delen van het gesprek zijn opgenomen in de vertrouwelijke Acta.

Besluit

Na het gesprek stelt de synode, in comité, met dank alleen aan de Here vast, dat er geen enkel bezwaar is om dr. Bas toe te laten tot de dienst van het Woord en hem beroepbaar te stellen in de kerken.

Nadat het comité is opgeheven laat de preses ds. Bas namens de vergadering weten met veel genoegen geluisterd te hebben naar wat hij te vertellen had, blij en dankbaar voor de antwoorden die hij gaf. Er is dan ook geen enkel bezwaar alleen maar dankbaarheid u toe te laten als dienaar van het Woord in de GKN.

Na het voorlezen van het ondertekeningformulier voor predikanten in de Gereformeerde Kerken Nederland en het ondertekenen door ds. Bas, richt de preses zich tot ds. Bas:

Dankbaar dat wij samen de leer van Gods Woord mogen uitdragen in prediking en in alle andere zaken. Wij wensen u toe dat u ook snel predikant van een van de gemeenten onder ons mag zijn en ik verwacht dat u morgen wel ergens het evangelie zult mogen verkondigen onder ons.

Staande zingt de vergadering dr. Bas Psalm 134: 3 toe waarna de preses voorgaat in dankgebed.

De deputaat scriba zal zorgen dat ds. Bas de verklaring van beroepbaarstelling ontvangt. Ook zal er een bericht gestuurd worden voor in de krant.

Alle aanwezigen krijgen de gelegenheid ds. Bas te feliciteren en de zegen van de Here toe te wensen. Waarna genoten wordt van koffie met een heerlijke traktatie van de kerk te Assen Boerakker.

Artikel 10. Dr. A. Bas adviseur.

Namens de vergadering nodigt de preses dr. A. Bas uit het vervolg van de vergadering als adviseur bij te wonen. Dr. Bas neemt deze uitnodiging aan.

Artikel 11. Correspondentie uitgegane stukken

(agenda 8.)

Alle kerken hebben een overzicht ontvangen van de stukken die in de periode 18 maart 2017 tot 7 oktober 2017 zijn uitgegaan. Voorlezen van één of meer van de stukken wordt niet nodig gevonden.

Artikel 12. Deputaten CFB, benoemingen, verslag controle boeken

(agenda 12.5./9.2./9.3.)

Verzoek:

Schrijven van de Commissie Financieel Beheer d.d. 18 april 2017

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Volgens het rooster van aftreden zijn de CFB leden br. H. Nijman en br. L. Roorda aftredend in 2017.

Lid 2 van art. 8 van de *Instructie* voor de CFB bepaalt:

De leden van de CFB zijn gerechtigd tot het doen van voordrachten voor (her)benoemingen van leden van de CFB. Bij (her)benoemingen dient rekening gehouden te worden met de continuïteit van de werkzaamheden.

De CFB verzoekt u derhalve uit te spreken:

De Generale Synode benoemt br. R. van der Meulen als lid van de CFB.

De Generale Synode herbenoemt br. L. Roorda voor een tweede termijn als lid van de CFB.

Br. van der Meulen is lid van de Gereformeerde Kerk te Assen-Boerakker.

Namens de CFB en met broedergroet,

Besluit:

Conform het voorstel van de CvB wordt br. R. van der Meulen benoemd en br. L. Roorda herbenoemd voor een periode van 3 jaar als lid van de CvB.

Verslag

Schrijven van de kascontrole commissie d.d. 25 april 2017

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Betreft : Kascontrole van de boeken van de CFB 2016.

De kascontrolecommissie heeft, conform zijn opdracht, d.d. 25 april j.l. te Emmeloord de financiële jaarstukken van 2016 gecontroleerd.

Naast controle op begin- en eindbalans hebben wij de opdrachten voor betaling met de bankafschriften en de betalingen van de kerken conform de aanslagen vergeleken. Dit alles hebben wij in goede orde bevonden.

De commissie stelt dan ook voor om broeder B. Hoogendoorn te dechargeren onder dank voor de door hem verrichte werkzaamheden.

Met broedergroeten,

de kascontrolecommissie,

H.P.C. Bos

J. de Voogd

Besluit

Op voorstel van de commissie wordt broeder B. Hoogendoorn, onder dank voor de verrichte werkzaamheden, gedechargeerd voor de periode 2016.

Artikel 13. Ambtsdienst ds. D. de Jong

(agenda 10./9.6.)

De preses memoreert dat een van de dingen die er de afgelopen periode zijn gebeurd is dat ds. D. de Jong zich bij de kerk van Zwijndrecht heeft gevoegd en zich daardoor ook aangesloten heeft bij de Gereformeerde Kerken Nederland. Hij heeft dat met overtuiging gedaan. We zijn de Here dankbaar en hopen dat hij op zijn hoge leeftijd nog goede jaren onder ons mag hebben.

Verzoek instemming

Schrijven d.d. 17 juli 2017 van de Gereformeerde Kerk Zwijndrecht e.o. inzake de ambtsdienst van ds. D. de Jong.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Met blijdschap en dankbaarheid aan de Here deelt de kerkenraad van de GK Zwijndrecht e.o. u mee dat zich bij de gemeente heeft gevoegd en door de kerkenraad is toegelaten ds. D. de Jong, emeritus predikant van de Reformed Church van Burlington-Ebenezer. Deze kerk behoort tot het kerkverband van de Canadian and American Reformed Churches (CANRC). Tot voor kort was ds. de Jong lid van de GKv te Dordrecht.

Ds. de Jong heeft op 30 oktober 1989 een emeritaatsverklaring ontvangen van the Committee on Relations with Churches abroad of the Canadian Reformed Churches. De kerkenraad van de Reformed Church van Burlington-Ebenezer heeft ds. de Jong meegedeeld dat hij er mee instemt dat hij lid is van de GKN Zwijndrecht: *we are notifying you that we support your decision.*

Wat zijn onderhoud (vgl. *Kerkorde*, art 13) betreft, emeritering is in Canada iets anders geregeld dan in de GKv: een emeritus die het kerkverband verlaat krijgt niet automatisch blijvend emeritaatstractement.

De kerk van Burlington-Ebenezer echter blijft zorgen voor het onderhoud van ds. de Jong, maar officieel is er nog goedkeuring van het Canadese 'emeriteringsfonds' nodig. Dit vergadert om de 3 jaar (gelijktijdig met de synode), dus pas over twee jaar. De regeling voor ds. de Jong is dan wel een uitzonderlijke.

De werkzaamheden als predikant die ds. de Jong nog kan doen zijn gelet zijn leeftijd en gezondheid minimaal. Hij gaat niet meer voor in erediensten. In geval van nood zou hij bijvoorbeeld het sacrament van de doop kunnen bedienen.

Broeders, de GKN en de CANRC bevinden zich in een overgangssituatie ten aanzien van elkaar: de CANRC is los van de GKv aan het geraken en er zijn gesprekken geweest tussen afgevaardigden van de CANRC en de GKN. Een officiële zusterkerkrelatie van onze kerken met de CANRC is er (nog) niet. Dat betekent dat ds. de Jong pas als predikant mag optreden in onze kerken als de synode daar toestemming voor geeft. Praktisch zal zijn dienst als predikant overigens minimaal zijn.

Als kerkenraad hebben we overwogen dat we de zaak niet te zwaar moeten laden, om de verhouding van de CANRC naar de GKv niet ongewenst en oneigenlijk te beïnvloeden en de verhouding van de CANRC tot onze GKN niet nodeloos onder spanning te zetten (door een signaal af te geven dat door de CANRC negatief geduid zou kunnen worden). In elk geval is een officiële uitspraak van de synode niet per se nodig vanwege het onderhoud van ds. de Jong, omdat de Reformed Church van Burlington-Ebenezer daar (in ieder geval voorlopig) zorg voor draagt.

De kerkenraad is van mening dat in deze gegeven situatie er geen belemmeringen zijn als ds. de Jong nog eens predikantswerkzaamheden zou verrichten in onze kerken.

Als de synode deze mening deelt impliceert dit dat de kerken ds. de Jong erkennen als emeritus predikant van de kerk van Burlington-Ebenezer zonder dat er enige precedentwerking van uit gaat of de gesprekken met de CANRC nodeloos geladen worden.

Als de synode echter meent dat een officiële uitspraak wel nodig is, verzoekt de kerkenraad aan de synode om die uitspraak te doen.

Met vriendelijke groet en heilbede,

Bespreking

De afgevaardigde van Zwijndrecht geeft als toelichting op het schrijven dat ds. De Jong er aan hecht dat zorgvuldig met deze zaak wordt omgegaan. Ook al zal ds. De Jong geen of niet veel ambtelijke dienst meer kunnen verrichten vanwege zijn de hoge leeftijd.

Besluit

Op voorstel van de kerkenraad van de GK Zwijndrecht e.o. besluit de synode gelet op de gegeven situatie dat er geen belemmeringen zijn als ds. De Jong nog eens predikantswerkzaamheden zou verrichten in onze kerken. Dit betekent dat de kerken ds. De Jong erkennen als emeritus predikant van RC van Burlington-Ebenezer zonder dat er enige precedentwerking van uit gaat.

Artikel 14. Selbständige Evangelisch-Reformierte Kirche (SERK)

(agenda 12.4./9.7)

Verzoek

Schrijven d.d. 17 juli 2017 van de Gereformeerde Kerk Zwijndrecht e.o. inzake onderzoek van mogelijkheden tot aangaan zusterkerkrelaties met de SERK in Duitsland

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De raad van de Gereformeerde Kerk van Zwijndrecht e.o. heeft kennisgenomen van een verslag van een gesprek tussen vertegenwoordigers van de Selbständige Evangelisch-Reformierte Kirche (SERK) in Heidelberg en in Hannover en de drie in actieve dienst zijnde predikanten van de Gereformeerde Kerken Nederland op 3 mei 2017. Dit gesprek is gevoerd op initiatief van de kerkenraad en een commissie van de Gereformeerde Kerk te Hardenberg, die contacten heeft gelegd met het RTS. Het doel van het gesprek was om verder contact te zoeken en te onderzoeken of het mogelijk is om het RTS vanuit de kerk van Hardenberg financieel te ondersteunen.

Wij hebben begrepen dat de twee gemeenten in de zomer van 2017 voor het eerst in classisverband bij elkaar zouden komen. Ook hebben we vernomen dat de SERK de drie Formulieren van Eenheid als grondslag heeft en zich houdt aan de Dordtse Kerkorde.

Volgens het gespreksverslag van 3 mei is kritisch doorgevraagd naar de visie op het gezag en de betrouwbaarheid van de Schrift, de hermeneutiek en de banden met de GKV en in het bijzonder met de Theologische Universiteit in Kampen (TUK). Middels deze brief willen wij u voorstellen om te onderzoeken of het mogelijk is om te komen tot zusterkerkrelaties met dit kleine kerkverband. Wij zijn daar positief toe bewogen, mede vanwege de gelegde contacten en de gebleken nood waarin deze Duitse kerken verkeren, die vergelijkbaar is met die van ons in Nederland, maar dan sterker. Wel menen wij dat er reden is om speciaal door te spreken over de visie op kerk en oecumene, dit vanwege het voorgaan van dr. V. d'Assonville in een eredienst van de GKV Hardenberg op zondag 25 juni 2017.

Wij verzoeken u om het volgende uit te spreken:

Deputaten buitenland op te dragen

- a) een gesprek te voeren met vertegenwoordigers van de Selbständige Evangelisch-Reformierte Kirche (SERK) met als doel te onderzoeken of er voldoende herkenning is om te komen tot erkenning van de SERK als zusterkerken en daarbij ook door te spreken over de visie op kerk en oecumene
- b) en op grond daarvan met een voorstel te komen aan de eerstvolgende generale synode ten aanzien van de erkenning als zusterkerken

Gronden:

1. Het verslag van het eerste verkennende gesprek op initiatief van de kerkenraad en een commissie van de GK Hardenberg geeft voldoende aanleiding voor dit besluit.
2. Uit het eerste verkennende gesprek is al gebleken dat de SERK de drie Formulieren van Eenheid onderschrijft en de Dordtse Kerkorde handhaaft.
3. Art. 47 KO bepaalt dat met kerken van gereformeerde belijdenis in het buitenland zoveel mogelijk kerkelijke gemeenschap geoefend zal worden.

Met broedergroet en heilbede,

Achtergrond informatie

Als achtergrondinformatie, geeft de preses eerst aan ds. Van der Wolf gelegenheid om verslag te doen van de eerste classisvergadering van de SERK op 5 oktober in Heidelberg.

Op uitnodiging van de SERK hebben ds. Van der Wolf en br. Van Wijk namens deputaten Buitenlandse kerken de vergadering van de SERK als waarnemer bijgewoond. Het was de eerste officiële classisvergadering van de twee kerken van het kerkverband. De classis werd daar, zeg maar, geïnstitueerd. Dat gebeurde met name door instemming te betuigen met de belijdenis, dat ging in het Engels, Duits en Zuid-Afrikaans. Ds. Van der Rhee was namens de CGK aanwezig en ds. Van Alten namens de gereformeerde kerken in Oekraïne. Zij hadden vanwege hun zusterkerkrelatie een uitnodiging ontvangen. Ds. Heck hield een goede en mooie Bijbelstudie over Habakuk 2:14. Dat heel de aarde vol zal zijn van de kennis van de Here en de Glorie van God. De SERK staat op Schrift en belijdenis. De belijdenis geschriften zijn dezelfde als die in ons kerkboek staan. De Heidelberger Katechismus, de Niederländisches Glaubenkenntnisches en de Dordrechter Lehrregel. Ze hebben hun kerkelijk leven gevormd naar de Kerkorde zoals wij die ook hebben. Het is ook een zelfstandig kerkverband(je) in een moeizame omgeving die nog veel erger is dan wat wij hier in Nederland hebben. Wij hebben nog rijke contacten met CGK collega's met Bonders met andere orthodoxen waar we wij ook goed en collegiaal als predikanten mee om gaan. Dat hebben zij daar allemaal niet. Hier en daar zijn wat orthodox gezinde predikanten, maar dat is heel beperkt.

De onderlinge verbinding en orde was heel goed en correct.

Eerst werd een uitleg gegeven over de eigen ontstaansgeschiedenis. Daarna kregen de genodigden de gelegenheid om het woord te voeren. Waar allen in het Duist of in het Engels gebruik van maakten. Het was een goede gereformeerde vergadering.

Mede namens br. Van Wijk kan ik zeggen dat we daarin, volgens ons, te maken hebben met gereformeerde kerken die eigentijds in Duitsland willen staan en zendingsarbeid verrichten onder een hoge druk. We mogen de Here danken dat we over de grens zulke broeders mogen hebben die op z'n manier staan voor het evangelie van Jezus Christus. Zij hebben het moeilijk. Maar dat zie je niet aan ze. Er is een geweldig enthousiasme. Een blijmoedigheid en vrijgevigheid in de Here. Het is bemoedigend. Voor ons als kerken is het zaak, in een tijd dat gevestigde kerken afbrokkelen en kleine kerkverbanden haast normaal worden, om die contacten zeker binnen Europa met Duitsland te blijven onderhouden. Persoonlijk zie ik daar roeping in.

De Here geeft dat nog. Het zijn onze burenen. Het is het jaar dat wij ook 500 jaar reformatie mogen gedenken. De vergadering was in het slot van Frederick de derde. In een historische omgeving

Als je dan ziet wat daar nog aan gereformeerde overtuiging is overgebleven dan moet je aan de ene kant huilen en aan der andere kant lachen van verwondering dat de Here dat in zijn genade allemaal nog geeft.

Wij willen het verzoek van Zwijndrecht van harte ondersteunen.

Daarnaast is er nog de opleiding die langzaam toegroeit naar een curatorium binnen de kerken van de SERK. Het zal een kerkelijke opleiding worden, geborgd door een curatorium vanuit de kerken. In de overgangsfase zal ook een lid van ons in het bestuur zitting nemen.

De broeders van de SERK laten u van harte groeten en zien er naar uit elkaar te mogen ontmoeten.

Graag waren ze uitgenodigd geweest. Wij hadden dat niet gedaan, zij wel.

We kunnen de tijd tot de volgende vergadering goed gebruiken om na te denken of wij deze broeders gastvrijheid zullen verlenen en in ons midden toelaten.

Van hen gaat er een duidelijk signaal uit, wij willen met u, wij willen wel oecumenisch maar wij willen niet met de vrijgemaakte kerken.

Bespreking.

De preses wijst er op dat we nu niet gaan spreken over wel of niet zusterkerkrelatie.

Aan de orde is de vraag: stemmen we in met het voorstel voor het geven van een opdracht aan deputaten Buitenlandse kerken zoals de kerkenraad van de GK Zwijndrecht e.o. voorstelt.

Dr. Douma adviseert voor het voorstel te stemmen. Maar vraagt zich af waarom nu niet besloten wordt die zusterrelatie aan te gaan? Waarom wachten tot februari?

De adviseur doet een dringende oproep. Als hier gezegd wordt er zit een opleiding aan vast, dan weten we dat daar geld mee gemoeid is. De bedoeling was en is ook gepubliceerd naar alle gemeenten, dat wij de kosten betalen voor één met name genoemd gezin. Laat dit jaar al blijken dat we het menen. Je kunt zeggen ieder betaalt een paar tientjes en dan zien we volgend jaar wel weer. Ik zou zeggen, kaart deze zaak dit jaar aan zodat er een principe beslissing valt, metterdaad ten aanzien van de kosten. Dat er een behoorlijk bedrag bijeen gebracht wordt door zoals het kennelijk gaat de afzonderlijke gemeenten. Laten we tonen dat we het menen en met deze mensen een relatie aangaan. Het is van groot belang dat deze opleiding onze aandacht houdt. Ook voor onze studenten hier. Laat ze maar eens een tijdje naar Duitsland gaan. Vroeger was het ook regel. In de tijd van de reformatie verhuisden de studenten van de ene plaats naar de andere om hun kennis op te doen. Dus van harte mee eens en wat mij betreft voortvarend handelen.

De afgevaardigde van Dalfsen stemt in met het voorstel en stelt vast dat de opdracht genoemd onder a al is behandeld en dat de opdracht onder b nog een formaliteit is.

De afgevaardigden van Assen Boerakker kunnen het van harte eens zijn met het voorstel.

Als aandachtspunt geven zij mee dat deputaten ook gaan spreken over Genesis 1 en vragen hoe zij omgaan met het scheppingsverhaal. Of zij leren, zoals wij 24 uur, of anderszins.

De vraag om voortvarend te handelen wordt begrepen. Echter laten we het niet nu hier willen regelen maar respecteren dat het contact met het kerkverband daar formeel en officieel verloopt. Dat is voor hen en ons van belang. Laten we de deputaten met een gedegen en gerichte opdracht vooruit sturen zodat het in februari afgehandeld kan worden.

Adviseur ds. Bas wijst er op dat het misschien goed is ook af te spreken dat we de SERK voor de synode in maart uitnodigen.

De afgevaardigde van Ede geeft aan dat er in het onderzoek ook aandacht gegeven moet worden aan het volgende:

1. In hoeverre kan de opleiding daar concreet voorzien in de behoefte die wij als GKN hebben. Ook al is het nog niet formeel een onderdeel van het kerkverband van de SERK. Wanneer deputaten daar zijn, dan zou ik zeggen bespreek dat.
2. In het overzicht van het geheel, zou ik iets willen weten over de situatie in Duitsland met name t.a.v. de situatie in de Bekennende Kirche waar dr. Klautke bij betrokken was. Wat is daarvan en hoe liggen die verhoudingen. In de afgelopen 5 à 10 jaar is daar 3 keer een scheuring in de gereformeerde opleiding geweest. Betreurenswaardig, maar kennelijk ook nodig.
Laten we pogen het plaatje voldoende compleet te hebben

Besluitvorming.

De preses stelt vast dat de besluitvorming gaat over de voorstellen a en b van Zwijndrecht en dat daar aan toegevoegd wordt het voorstel om de broeders van de SERK uit te nodigen voor de synode van maart 2018.

Samenvattend concludeert de preses dat uit de bespreking duidelijk is geworden dat het gewoon goed is dat op de volgende synode een schriftelijk rapport van deputaten ligt waar de dingen geregeld zijn. Met wat we nu horen is er een duidelijk positief signaal afgegeven. Wanneer het allemaal netjes op een rij wordt gezet kan de volgende synode een weloverwogen besluit nemen.

Besluit

Met algemene stemmen neemt de Generale Synode het voorstel van de kerk te Zwijndrecht over en geeft aan deputaten Buitenlandse kerken de opdracht:

- a) een gesprek te voeren met vertegenwoordigers van de Selbständige Evangelisch-Reformierte Kirche (SERK) met als doel te onderzoeken of er voldoende herkenning is om te komen tot erkenning van de SERK als zusterkerken
- b) en daarbij ook door te spreken over de visie op kerk en oecumene en op grond daarvan met een voorstel te komen aan de eerstvolgende generale synode ten aanzien van de erkenning als zusterkerken
- c) de SERK uit te nodigen voor de eerstvolgende synode.

Artikel 15. Vragen uit de kerken

(agenda 11)

GK Assen Boerakker

De kerkenraad van Assen Boerakker vraagt aan de kerk te Hardenberg hoe het staat met de financiële ondersteuning van de Reformatorisch-Theologische Seminar (RTS) in Heidelberg. De afgevaardigden van Hardenberg laten weten dat de het inzamelen van geld, door de daarvoor in het leven geroepen commissie, nog niet echt van de grond komt. De commissie doet er alles aan, de RTS heeft dringend steun nodig, het onderwijs dat de RTS geeft is voor de kerk in Duitsland heel belangrijk. Ook voor onze studenten zou de opleiding een belangrijke aanvulling kunnen zijn op het onderwijs dat ze in Nederland ontvangen. Bij kerkenraden en gemeenteleden leven nog veel vragen. Plaatselijk wordt daarom, op verzoek, informatie verstrekt. De commissie en ook RTS kunnen daarbij helpen. Op 19 oktober is er een informatie avond in Zwolle waar ook dr. d'Assonville bij aanwezig zal zijn. Belangstellenden uit de andere gemeenten zijn welkom.

GK Ede e.o.

De kerkenraad van Ede miste bij de ingekomen stukken een schrijven van br A. Vreugdenhil aan de synode. Na overleg in de middagpauze bevestigt de preses dat br. Vreugdenhil in april een mail gestuurd heeft naar de GKN. Omdat de mail ging over een voorstel en verzoek voor in de zomervakantie, is de mail direct in handen gesteld van ds. Hoogendoorn en ds. Visser. Na overleg is de mail beantwoord. Br. Vreugdenhil is in 2003 naar Amerika vertrokken en heeft daar een opleiding tot predikant gevolgd aan het Mid-America Reformed Seminary. Hij is afgestudeerd en beroepbaar gesteld in de URC het

kerkverband waar hij en zijn gezin lid zijn. De afgelopen zomer is hij met zijn gezin in Nederland geweest en heeft zich o.a. op de hoogte gesteld van en kennisgemaakt met de GKN. Ds. Hoogendoorn heeft voor hem een gesprek georganiseerd bij ds. Van der Wolf waar ook ds. Visser en ds. Hoogendoorn aanwezig waren. In het gesprek zijn over en weer gegevens uitgewisseld en heeft br. Vreugdenhil zich over de GKN laten informeren. Afgesproken is dat br. Vreugdenhil wanneer hij verder in contact zou willen komen met de GKN zelf het initiatief zou nemen. Tot nu toe is dat niet gebeurd.

GK Hardenberg e.o.

De kerkenraad van Hardenberg maakt melding van het voornemen van de diaconie van Hardenberg om een dag te organiseren voor broeders en zusters in de kerken waarvan een familie lid woont in een van de instellingen in Hardenberg. Aan de kerkenraden wordt gevraagd hier aandacht aan te besteden en zo mogelijk namen en adressen van de broeders en zusters die het betreffen door te geven aan de scriba van Hardenberg.

GK Kampen

De kerkenraad te Kampen laat weten dat de kerken van Kampen en Dalfsen besloten hebben samen een predikant te gaan beroepen.

GK Zwijndrecht

De kerkenraad van Zwijndrecht legt de vraag aan de kerken voor wat te doen wanneer een gereformeerde predikant uit het buitenland bij ons is en wel zou willen voorgaan in onze kerkdiensten. Of omgekeerd wanneer een van onze predikanten in het buitenland is en gevraagd wordt daar voor te gaan. We hebben gesprekken en goede contacten maar er is (nog) geen sprake van een zusterkerk relatie. De vergadering besluit de vraag voor te leggen aan deputaten Buitenlandse kerken met het verzoek de volgende vergadering te dienen met een voorstel hoe we hier als kerken mee om kunnen gaan.

Artikel 16. Deputaten appenzaken, benoemingen

(agenda 9.5. 9.6 en 12.1)

Voor de benoeming deputaten appenzaken gaat de vergadering in comité.

In de vacatures wordt ds. R. van der Wolf benoemd voor een periode van 2 jaar.

De benoeming in de andere vacature deputaat Appenzaken wordt aangehouden tot de voorgedragen kandidaat heeft bewilligd.

Artikel 17. Deputaten studiebegeleiding

(agenda 9.7/12.2)

Voorstel:

Schrijven van deputaten studiebegeleiding met uitgewerkt voorstel.

Beste broeders

We verwijzen naar het verslag op de vorige synode. (Zie bijlage). Naar aanleiding van de bespreking zouden we u dienen met een definitief voorstel. We gaan niet herhalen wat we toen geschreven hebben. Wij willen er wel iets aan toevoegen.

Als predikanten zetten we ons met vreugde in voor de kerken in het kerkverband. De mankracht is weinig en het werk veel. We willen graag ons werk voor de kerken doen. Ook het werk van begeleiding van de studenten. Dat is ook heel erg nodig. Dat betekent wel dat er veel werk op onze schouders komt. Juist ook in het adviseren van de kerken. Om ons werk goed te kunnen doen in het belang van de kerken en ook de begeleiding van de studenten, hebben we tijd en rust nodig om dat vol te kunnen houden. Daarom komen we met een voorstel om ons te benoemen als begeleiders die daarvoor voor een bepaald aantal uren vrijgesteld worden. Dan kunnen wij naar onze kerkenraden om te vragen of ze hiermee kunnen instemmen. Dan komt er ruimte om de begeleiding goed te kunnen doen en ook andere taken ten behoeve van de kerken te kunnen

doen. Het lijkt ons redelijk dat het werk dat ten behoeve van de kerken gebeurt ook door de kerken samen gedragen wordt. Daarom komen we met het voorstel om uit het fonds van het CFB elke kerk waarvan een van de predikanten komt een maand traktement te betalen.

We zijn de afgelopen maanden bij elkaar geweest en hebben de vakken die aan studenten gegeven worden verdeeld. Ook hebben we gekeken waar de hiaten zijn of correctie nodig zijn. Ieder van ons heeft een lijstje gemaakt. Duidelijk is dat we als eerste met de studenten willen spreken over de hermeneutiek. We hopen daarover als eerste zelf lessen te gaan geven.

We willen ook vermelden dat er nu 2 studenten zijn in ons midden. Een studeert in Apeldoorn de ander in Kampen. Zoals het nu lijkt, komt er volgend jaar een student bij. Verder vinden er ook gesprekken met andere studenten in Kampen plaats die verontrust zijn. Er is dus echt werk aan de winkel. Zelfs zoveel werk dat het goed zou zijn als er 320 uur per predikant nodig zou zijn om in alle rust dit werk te kunnen doen. Toch willen we eerst kijken hoe het gaat als we voor 240 uur voor deze werkzaamheden vrijgesteld kunnen worden.

Ons voorstel is:

1. De synode benoemt ds. Heres, ds. Visser en ds. van der Wolf tot begeleiders van de studenten theologie.
2. De synode besluit dat het nodig is dat ze voor 240 uur per jaar voor dit werk en ander voorlichtend werk in de kerken vrijgesteld moeten worden. De kerken die ze dienen wordt gevraagd om dit mogelijk te maken.
3. De kerken samen zullen aan de kerken die deze predikanten dienen per jaar een maandtraktement vanuit het fonds van de CFB betalen. De betaling zal plaatsvinden begin december van elk jaar. De eerste betaling zal in december 2017 plaatsvinden.

Bijlage Artikel 16 uit de Acta van de GS van 18 maart 2017

Rapport

TUSSENTIJDSE RAPPORTAGE STUDIEBEGELEIDING

Geachte broeders,

inleiding

Op de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Nederland, d.d. 1 oktober 2016 is door de kerk te Hardenberg gemeld dat de predikanten ds. J. Visser en R. van der Wolf werken aan een voorstel voor het begeleiden van studenten in de theologie. De beide predikanten hebben ten aanzien van hun taak als uitgangspunt genomen wat de GS in artikel 12 heeft geformuleerd met betrekking tot deze begeleiding:

“In de huidige situatie missen de kerken een eigen kerkelijke opleiding tot de dienst van het Woord. Dat vraagt extra bewaking van de theologische kandidaten die zijn afgestudeerd aan een academische opleiding van andere kerkgenootschappen. Het vraagt bovendien om alertheid op eventuele zwakheden in de gevolgde opleiding. Belangrijke aandachtsvelden zijn onder meer: confessionele betrouwbaarheid als het gaat om Schriftgezag, bekwaamheid om Gods Woord uit te leggen, kennis van en omgaan met de gereformeerde leer naar de belijdenisgeschriften, kennis van de gereformeerde ethiek, van de kerkgeschiedenis alsook van het gereformeerd kerkrecht, inzicht in de ambtelijke aspecten van de taak van dienaar van het Woord.” (Acta GS Ede 1 oktober 2016, art. 12.2.)

wijziging

De opdracht aan de GK Hardenberg kan door haar niet voldoende worden uitgevoerd, omdat de aandachtsvelden een zaak moeten zijn van onderlinge verdeling tussen de predikanten, in overleg met de student(en). We achten het een zaak van het kerkverband zelf om de drie predikanten met deze opdracht te belasten en van hen concrete voorstellen te vragen. We verzoeken u dan ook het volgende:

Voorstel 1:

- 1. uitbreiding van het aantal begeleiders en benoeming van de drie actief dienstdoende predikanten: ds. L. Heres, ds. J.R. Visser en ds. R. van der Wolf;*
- 2. opdracht aan studiebegeleiders met een uitgewerkt en definitief voorstel te komen op de eerstvolgende GS;*
- 3. ontslag van de GK Hardenberg inzake haar opdracht om tot een voorstel voor studiebegeleiding te komen.*

ruimte

Omdat de studiebegeleiding een zaak moet zijn van de gezamenlijke kerken, dienen de kerken ook de mogelijkheid te geven om deze taak naar behoren te kunnen uitvoeren. Zonder op dit moment in details te treden, blijkt uit wat hierboven in artikel 12.2. is uitgesproken dat de studiebegeleiding vooral tijd zal vragen. Om die tijd vrij te maken zullen de kerken hun verantwoordelijkheid naar elkaar toe moeten nemen, waar de predikanten ook aan eigen gemeente verbonden zijn en daar verplichtingen hebben.

In de voorbespreking tussen de beide predikanten werd duidelijk dat een dergelijke opdracht de mogelijkheid moet hebben tot studieverlof en overleg. We denken daarbij in eerste instantie aan twee maanden per jaar. Deze twee maanden zouden voor rekening kunnen komen van alle kerken, om de gemeentes waaraan deze predikanten verbonden zijn financieel tegemoet te komen. Hoe één en ander definitief vorm moet krijgen willen de predikanten de komende tijd graag nog nader overleggen en invullen. Wij verzoeken u daarom het volgende:

Voorstel 2:

1. uit te spreken dat de drie benoemde studiebegeleiders ruimte krijgen om in hun definitieve voorstel aan de volgende GS naast voorstellen betreffende de bovengenoemde uitgangspunten ook voorstellen te doen omtrent tijdsruimte en billijke geldelijke draaglast, verdeeld onder de kerken.

*Wij bidden de vergadering Gods zegen toe.
Met broedergroet,*

Bespreking

Vragen worden gesteld bij de twee maanden die in het rapport worden genoemd voor studiebegeleiding. Het gaat om begeleiden en niet om opleiden. Twee maanden is daarom wel erg veel. Predikanten worden door de gemeente die ze dienen onderhouden. Onkosten die gemaakt worden bij het vervullen van taken en uitvoeren van werkzaamheden t.b.v. het kerkverband worden door het kerkverband vergoed.

Een afgevaardigde merkt op altijd weer verbaasd te zijn over de goedwillendheid van de kerken om de eigen predikant af te staan voor allerlei arbeid in het kerkverband en in de zusterkerken. Misschien moeten we eens nadenken of dit wel zo kan blijven

Predikanten kunnen in principe voor een bepaald percentage vrijgesteld worden voor het uitvoeren van bepaalde taken in opdracht van het kerkverband. Maar dat speelt nu niet. Het aantal studenten is heel gering.

Besluit

De Generale Synode besluit met 9 stemmen voor en 5 onthoudingen:

- 1.1 De predikanten ds. L. Heres en ds. J.R. Visser naast ds. R. van der Wolf te benoemen tot deputaat studiebegeleiding
- 1.2 Aan deputaten studiebegeleiding op te dragen de eerstvolgende Generale Synode te dienen met een uitgewerkt en definitief voorstel voor het begeleiden van studenten.
- 1.3 De GK Hardenberg te ontheffen van de opdracht om tot een voorstel voor studiebegeleiding te komen.
2. Uit te spreken dat de deputaten studiebegeleiding ruimte krijgen om in hun definitieve voorstel aan de eerstvolgende Generale Synode ook voorstellen te doen omtrent tijdsruimte en billijke geldelijke draaglast verdeeld onder de kerken.

Bespreking

De preses draagt de leiding van de vergadering voor de bespreking van de voorstellen van deputaten Begeleiding studenten over aan de assessor ds. Van der Wolf.

Ds. Visser geeft eerst een toelichting bij het voorstel van deputaten studiebegeleiding.

De afgelopen weken hebben zich twee studenten bij de GKN gevoegd of zijn dat aan het doen. In Zwolle een 4^e jaars student en in Kampen een 6^e jaars student. Beide studeren in Kampen. Er zijn nu 3 studenten. Zoals aangegeven komt daar zoals het lijkt volgend jaar een student, die in Apeldoorn gaat studeren, bij. Dus veel werk aan de winkel.

Vorige synode is gesproken over het punt van begeleiding. Inmiddels hebben we de vakken verdeeld. Daar zal nog over worden gerapporteerd. De studiegidsen zijn bekeken en daar is over door gesproken.

Het blijkt dat er op sommige punten helemaal niet zo veel maar op andere punten heel veel is te doen. De pijnpunten waarin niet alleen een stukje begeleiding maar volgens ons ook gewoon een stukje onderwijs nodig is, bv. de hermeneutiek, zijn geïventariseerd. Met de vakken waar het om gaat gaan we aan de slag. We gaan de studenten bij elkaar roepen om een soort congres te houden over hermeneutiek.

Zo zijn er heel meer dingen die nodig zijn in de kerkelijke situatie van nu. Als predikanten willen we dat graag doen. Het zou ons geweldig helpen als daarvoor een vast aantal uren of tijden ter beschikking worden gesteld. Als we een afspraak maken hoe we dat doen, dan hebben we ook naar de kerkenraden, als het ware rust om die dingen te kunnen doen. Dit is een groot punt dat we sterk willen benadrukken. In het voorstel ziet u dat we 320 uur per predikant hadden willen vragen. Dat hebben we niet gedaan ter wille van de gemeenten. Wanneer we de 3 keer 80 uur die we te kort komen optellen dan hebben nog eens 240 uur. De betreffende persoon weet het nog niet, maar wat zou het mooi zijn wanneer in voorstel 1 de eerste naam niet Heres maar Bas zou zijn zodat het wordt ds. Bas, ds. Heres, ds. Visser en ds. van der Wolf. De verdeling van de vakken wordt dan in goed overleg wat anders. Kerkgeschiedenis kunnen we zo overhevelen.

Het gaat er dus om samen afspraken te maken over het beschikbaar stellen van de tijd die nodig is voor de vele werkzaamheden en die in te kaderen zodat we het als predikanten ook kunnen doen.

1^e ronde

Voor de eerste ronde vragen 6 sprekers het woord.

Br. Roorda wijst er op dat we geen universiteit hebben. Afgesproken is dat er studiebegeleiding zal zijn omdat de studenten elders studeren. Dat die begeleiding er moet zijn staat dus niet ter discussie. Maar hoe gaan we het invullen? 240 uur per predikant, ik ben zelf wel overtuigd. Maar die zaak komt natuurlijk op de kerkenraad van Zwijndrecht. Dan moeten we het uitleggen. Die 240 uur onttrekt de predikant aan de gemeente. Dat moeten we dan aan de gemeente gaan voorstellen. Een goede onderbouwing is dus wel belangrijk.

240 uur bij een werkweek van 40 uur zijn 6 weken. Een predikant werk misschien wel 60 uur in de week. Dan zijn het 4 weken. Een predikant is ambtsdrager voor het leven, 24 uur per dag dan zit je er bij 10 dagen al aan. Laten we maar verder gaan. Misschien dat een predikant wel kan studeren en slapen tegelijk.

Op zich denk ik dat die 240 uur reëel is. Wel vind ik het lastig dat goed over te dragen naar de gemeente.

Het 2^e punt is, u noemt ds. Bas. Hij zit in een overgangssituatie, ik denk momenteel ook in een rouwproces. Zouden we hem niet de ruimte moeten geven dit jaar en zeggen ds. Bas we doen volgend jaar graag een beroep op u. Misschien dat hij beroepen kan krijgen. Moeten we op dit moment deze predikant met de begeleiding belasten? Ik zou daarover graag nog iets van u willen horen

Br. Bos geeft aan dat de voorstellen in de kerkenraad van Kampen zijn besproken. Er zijn een aantal vragen.

1. De vorige synode had gevraagd om te komen met een voorstel studiebegeleiding. Er wordt nu gesproken over adviseren van kerken en voorlichting geven. Wij denken dat dat niet de opdracht was
2. Studiebegeleiding en bijscholing dat zijn twee dingen. We willen niet zeggen dat bijscholing niet nodig is, maar het zijn naar onze mening twee verschillende zaken.
3. De vakken voor bijscholing zijn verdeeld over de 3 predikanten. Wij nemen aan dat daarbij gekeken is naar de kennis van elke predikant over een bepaald onderwerp.

Dat in ogenschouw genomen vinden wij dat er veel uren voor gevraagd worden.

4. Er wordt gesproken over 240 uur per jaar per predikant en over een maand traktement. Bij een normale werkweek van 40 uur kom je op 160 uur i.p.v. 240.

5. Wat stelt de commissie zich voor bij een maandtraktement? Is dat incl. alle kosten die vergoed worden? Dan moet je gemiddeld rekenen op een traktement van plus minus bruto 70.000 in een jaar.

Dat is 5800 per maand. Bij 3 predikanten wordt dat 17.400 wat via de CFB wordt bijgedragen. En weer door ongeveer de zelfde mensen opgebracht moet worden. Wat de gelden van de CFB betreft zullen we in ogeschouw moeten nemen dat we er nu een 4^e predikant bij hebben en misschien binnenkort nog wel een. De kans is groot dat je het dan allemaal met elkaar opbrengt.

6. Stel dat de student 10 maanden per jaar studeert, vakanties enz eraf. Dan zou hij in die 10 maanden 3 maanden begeleiding krijgen. Dat lijkt ons wat veel.

7. De eerste betaling wordt al verwacht in december van dit jaar, dat lijkt ons heel snel.

Ds. Bas sluit aan bij de woorden van br. Roorda. Hij en zijn vrouw zitten in een overgangssituatie die voor ons best spannend is. Om nu al tijd weg te geven, terwijl ik nog geen plek heb en nog geen beroep, is lastig. Aan de andere kant lijkt het me wel leuk om met de begeleiding bezig te zijn.

Dr. Douma adviseert om in het voorstel niet de namen van drie actieve predikanten te noemen. We hebben er nu vier en ik hoop dat over een korte tijd een vijfde zich meldt. Kan er niet gezegd worden dat de begeleiding een zaak van de dienstdoende predikanten is? Zonder beperking? Laten die predikanten onderling die zaak regelen en zuinig zijn wat de kosten betreft. Ik ben geen voorstander van het opstellen van een jaarschema. De een studeert hier en de ander daar. De studenten worden aan de universiteiten opgeleid. Wij vullen dat nog wat aan en laten het oog richten op de GKN. Maar of dat moet bestaan uit cursussen e.d., ik betwijfel dat. Formuleer het anders en probeer in te perken wat u op uw schouders laat.

Br. Vreugdenhil kan zich voor een groot deel vinden in de woorden van br. Bos. Het gaat om verschillende dingen. In het voorstel is de motivatie om de predikanten te betalen een combinatie van het advieswerk dat ze al in de kerken doen en de begeleiding. Ik kan me er in vinden dat de financiële lasten van de actieve predikanten anders verdeeld worden over het kerkverband. Maar hier lopen een aantal aspecten door elkaar. Misschien moeten we de begeleiding studenten zien als een apart voorstel.

In het voorstel is onduidelijk wat een traktement is. Voor ruim 60% is het, voor de kerken die een predikant in dienst hebben, een sigaar uit eigen doos. Wanneer de kerken via de CFB een deel van het traktement betalen, dan betalen de kerken die een predikant in dienst hebben meer dan 60% van het hele bedrag. Je bereikt er dus niet zoveel mee. Zoals het nu geformuleerd is moeten we goed nadenken wat we aan het doen zijn.

Inhoudelijk: we hebben het over het deputaatschap studiebegeleiding. Typisch voor een studiebegeleider is dat hij misschien een half uur per week spendeert aan begeleiding. Uit het voorstel blijkt dat het ook gaat om scholing. In de acta lezen we dat er verschil gemaakt moet worden tussen begeleiding en scholing. Het voorstel is niet duidelijk wanneer er bijscholing of aanvullende scholing moet komen. Zou het niet verstandig zijn onderscheid te maken tussen degenen die opdracht geven tot scholing, dat zouden deputaten studiebegeleiding kunnen zijn en degenen die de scholing verzorgen in opdracht van deputaten? Anders creëren deputaten in zekere zin hun eigen werk. Voor de kerken die gevraagd worden uren ter beschikking te stellen kan dan duidelijker worden wat er speelt.

De afgevaardigde Assen Boerakker br. Hartog vindt het een mooi en goed voorstel. Er zijn ook wel kanttekeningen bij te plaatsen. Hij vraagt aandacht voor wat de onderlegger voor het voorstel is. Onze predikanten besteden heel veel tijd en energie aan allerlei dingen die niet direct met hun eigen gemeente te maken hebben. In het voorstel spits zich dat toe op begeleiding studenten. Je moet het ergens aan ophangen. Onze predikanten zitten in deputaatschappen, daarvoor moeten ze vergaderen, gesprekken voeren, reizen. Ze maken preken waar we allemaal wat aan hebben. Ze studeren, verzorgen houden spreekbeurten, geven adviezen, enz. enz. Dat kun je niet in uren uitdrukken. Dat gaat ze niet lukken. Dat moeten we ook niet vragen. Zo van hoeveel besteed je aan begeleiding en hoeveel uur aan onderwijs en bijscholing en hoeveel uur heb je daar zelf voor gestudeerd. Wanneer we even terug gaan naar de onderlegger. De predikanten geven een signaal af, dat hebben we voor ons. Kerken wilt u ons

vrijstellen van ons werk in eigen gemeente voor al het extra dat we doen. De kapstok heet dan begeleiding studenten maar het omvat meer. En dan is het fair daarvoor een financiële tegemoetkoming van de kerken gezamenlijk te vragen. Wat dit laatste betreft kom ik hoogstwaarschijnlijk in de 2^e ronde met een wijzigingsvoorstel. Want u noemt 1 maand traktement. Voor zover ik daar zicht op heb zijn onze predikanten minstens 20 % bezig met zaken die niet hun eigen gemeente betreffen. Los van de verdeling en opsomming denk ik dat het niet meer dan fair is dat wij als kerken voor 20% bijdragen in het traktement. Ik pleit er voor dat wij als kerken die vrijheid in tijd geven. Afhankelijk van de reacties zal ik dit in een wijzigingsvoorstel samen vatten.

Beantwoording 1^e ronde door ds. Visser

In het voorstel gaat het niet om een betaling aan de predikanten. Het gaat er om dat een deel van het traktement, een maand per predikant, verdeeld wordt over de kerken. Dus niet om een stukje extra.

Ik denk dat er wat met het woord begeleiding gespeeld wordt. Voor het begeleiden van studenten die studeren in Kampen en Apeldoorn zijn er onderdelen waar je er niet komt met even een half uur praten. Dan is een tijdsbesteding van 30 minuten per maand of zo onzin. Wanneer je kennis neemt van de literatuur die de student voor een onderdeel moet lezen, kan het dat je als begeleider moet zeggen: dit komt niet goed zo. Dan moet je extra literatuur ter beschikking stellen en daarbij een stukje onderwijs geven. Dat is de begeleiding waarover we in het voorstel spreken.

Wanneer deze begeleiding een probleem is dan zijn er twee mogelijkheden. Of je laat de student over aan een theologisch verhaal waar je voor een groot deel problemen mee hebt en geen begeleiding. Of we moeten het allemaal zelf gaan doen met eventueel Duitsland erbij.

Wij hebben gekozen voor iets daar tussen in.

Er wordt gezegd dat het over begeleiding moet gaan en nu wordt er in het voorstel gesproken over scholing en extra werk dat de predikanten doen in het algemeen voor de kerken. Misschien moet je dat uitsplitsen maar als predikanten hebben we gezegd volgend jaar reddend we het zo niet. We hebben tijd nodig om deze dingen te kunnen doen. Daarvoor vrijgesteld worden zodat we ons niet constant schuldig voelen. Nu doen we dat, maar zouden eigenlijk dit in de gemeente moeten doen. We zijn een klein kerkverband, we kunnen alle dingen niet splitsen. We hebben niet zoveel predikanten. Dingen lopen door elkaar. Wat wij vragen is geef ons zoveel tijd dat we in rust deze dingen kunnen doen.

Als het om het verdelen van de vakken gaat houden we rekening met de kennis die de een en de ander heeft. Maar dat wil niet zeggen dat die kennis er is en verder niets. Bijblijven en bijspijkeren blijft nodig. Je moet weten wat het onderwijs is dat ze nu krijgen.

Als het om een maandtraktement gaat denken wij in de orde zoals br. Bos aangeeft. Zonder het precies uit te werken. Het is niet voor een deel een sigaar uit eigen doos. Natuurlijk betalen de kerken, die via de CFB een maand traktement vergoed krijgen, daar ook zelf voor een deel aan mee. Het gaat er om dat het algemene werk dat voor de kerken wordt gedaan door de kerken samen wordt gedragen. De kerken die hun predikant afstaan krijgen werkelijk een maand salaris terug. Dus niet een sigaar uit eigen doos. Al betalen ze er wel zelf aan mee. Maar het wordt geen extra. Het betekent een verlichting op de begroting.

Krijgt de student 3 maanden begeleiding? Nee, heel veel van die tijd gaat naar op de hoogte blijven wat er speelt, voorbereiding, zelfstudie. Het is niet maar even van: de student die komt.

Als er in voorstel drie een andere datum komt te staan is dat prima. Het is niet het belangrijkste dat geregeld moet worden

Br. Roorda vraagt om een onderbouwing. Dat is een heel goede vraag. Wanneer het voorstel wordt aangenomen mag u vragen wat er is gedaan zodat er een verantwoording blijft.

De woorden van br. Hartog hebben onze instemming. Vooral dat, het algemene werk dat gedaan wordt, dat je daar samen voor verantwoordelijk bent en dat ook financieel tot uitdrukking laat komen.

Ds. Van der Wolf voegt aan de beantwoording van ds. Visser nog toe dat je kunt zeggen dat de kerken zonder predikant geroekt hebben uit de doos van de gemeenten met een eigen predikant. Het zijn zeer royale kerkenraden die hun predikanten steeds weer afstaan. Maar we kunnen zo niet door gaan. Vragen blijven kan alleen wanneer er ook ruimte voor gegeven wordt.

Ds Visser voegt nog toe: als ds. Bas zegt geef ons de ruimte, dan doen we dat graag.

2^e ronde

Voor de 2e ronde geven zich 8 sprekers op.

Br. Hutten stelt vast dat de noodzaak duidelijk. Begeleiding, bijscholing daarover is geen discussie. Van nabij heeft hij meegemaakt wat een werk en belasting op de eigen predikant afkomt vanuit het kerkverband. Maar dat niet alleen, ook de contacten binnen de GKv vragen veel aandacht. Naar onze predikant hebben we de afspraak dat hij de tijd krijgt die daarvoor nodig is. Voor de buitenwereld lijkt het of hij alles kan, maar zo is het niet.

Inhoudelijk merkt hij op dat het hem niet zo gek veel uitmaakt hoe hoog de vergoeding is. Als er maar iets tegen overstaat om het te bekrachtigen. Hij wacht het voorstel van Assen Boerakker af maar met 8%, ongeveer een maand, kan hij prima leven. Verder voelt hij wel wat voor wat er in de eerste ronde is gezegd over: de deputaten zien er op toe en de actieve predikanten verzorgen de begeleiding. Dan zet je het iets formeler neer.

Br. Roorda herinnert nog even aan art 11 van de Kerkorde. Het onderhouden van de eigen predikant is een zaak van de gemeente. Of de predikant nu in een of meer commissie plaats neemt, maakt niet uit. Ik vind het billijk, wanneer de synode de predikanten benoemt om 240 uur begeleiding te geven, dat de desbetreffende kerken een vergoeding krijgen. Wat dan precies het aantal uren moet zijn is een tweede. Ik wil wel voorstellen om het echt voor studiebegeleiding te doen en de begeleiding niet als kapstok te gebruiken. Dan gaan we dingen anders benoemen dan ze zijn. Wat de predikanten doen voor de studenten gebruiken ze ook weer voor de prediking of een artikel van Weerklank. Waar ik nog wel voor zou willen pleiten is om ze voor een jaar te benoemen. We weten niet of ds. Bas volgend jaar in wil stappen en misschien is er dan nog wel een predikant. Je bouwt een expertise op in een jaar en het is mooi als het gecontinueerd wordt. Maar als een van de begeleiders zegt het is me toch niet echt op het lijf geschreven. Dan komt er een ander. Benoemen voor 1 jaar wil niet zeggen en volgend jaar weer. Stel dat er volgend jaar geen student is. Laten we per studiejaar benoemen is mijn voorstel. Ik denk dat dat werkbaarder zal zijn.

Br Bos begrijpt best dat er veel werk bij komt kijken. Maar hij vraagt zich wel een beetje af was het in de GKv zoveel anders? Met werken in de classis, de PS, de synode? Dat vraag ik mij dus af
Hij benadrukt dat Kampen de afgelopen jaren ds. Hoogendoorn heel wat uren vrij heeft gegeven voor het kerkverband en daar nooit over heeft gesproken of wat voor gevraagd heeft.
Ik kan er ook helemaal mee instemmen dat we zeggen geef ds. Bas enige tijd. Of dat dan een jaar is of een half jaar dat kan hij zelf invullen.

Dr. Douma vraagt of de studenten ook via een fonds hulpbehoevende studenten betaald worden? We hebben daar ervaringen mee en die waren niet gunstig. Het is volgens mij niet zondermeer vanzelfsprekend. Maar doe je dat, dan neem je ook een verantwoordelijkheid op je. Dan kan het zijn dat

ze u daarop aanspreken en na twee of drie jaar zeggen we hebben toch van u les gehad voor het predikantschap. Mijn advies is kontakten met Heidelberg onderhouden en aan de studenten de eis stellen dat ze daar drie maanden doorbrengen. Zorg ervoor dat met name dr. d'Assonville goed ingelicht wordt over wat ze aan aanvulling nodig hebben. En dan betalen we aan Heidelberg. Het betekent een grote verlichting voor de dominees hier. Ik twijfel niet aan de goede bedoelingen, maar wel een beetje aan het succes daarvan, als dat zo verdeeld moet worden.

Zet die student een beetje de pin op de neus. Je mag verwachten, als ze predikant willen worden in de GKN, dat ze dan ook luisteren naar deskundigen die we, al is het dan in Heidelberg, zelf in huis hebben. Maar dan in Heidelberg. Ik denk dat het een grote winst voor de studenten is, ze leren Duits en lezen misschien wat andere literatuur. De studenten krijgen met iemand te maken die goed op de hoogte is van de Nederlandse situatie en die zelf ook Nederlands kan verstaan. Het gaat dan ook wat geld kosten maar dat komt dan in het fonds van Heidelberg. Als je 3 maanden daar bent kost dat ook geld. Maar dat is misschien wel van meer waarde dan wanneer de dominees een extra last op zich nemen. Want u hebt heel wat te doen. En ik hoop dat u het nog drukker krijgt door ontwikkelingen in de GKv tot zegen van de GKN.

Br. Vreugdenhil wijst er op dat hij het in de eerste ronde had over een half uur begeleiding per week en niet over een half uur per maand. Om een misverstand weg te ruimen. Verder merkt hij op: bij wat ik zei over een sigaar uit eigen doos had ik het puur over de financiën. Ik wilde daarmee aangeven: u vraagt eigenlijk te weinig. Aan gemeenten zonder predikant zou juist meer bijdrage gevraagd moeten worden. Begeleiden is een zware taak. Bij het uit elkaar halen van begeleiding en scholing hebben deputaten niet de verantwoordelijkheid voor die scholing. Dan geeft dat ruimte voor het inschakelen van alle andere capaciteiten die in de GKN en in brede internationale zin aanwezig zijn. Als voorbeeld: Ik hoorde dat deze week prof. Arjan de Visser in Nederland zou zijn. Dan zou dat ruimte geven om hem te vragen kunt u onze student helpen. Het voorstel zoals dat nu is suggereert alleen de dienstdoende predikanten hebben de gaven en bekwaamheid om dit te doen. Daar wil ik een vraagteken bij zetten.

Br. Tel van de kerk te Dalfsen betuigt adhesie aan de opmerkingen van br. Hartog. We zijn een kleine gemeente en als ik zie wat de predikanten voor ons doen, dat is geweldig. Nee komt in hun woordenboek niet voor. Het voorstel van br. Hartog wil ik graag ondersteunen.

Alvorens br. Hartog komt met een amendement sluit hij eerst nog even aan bij het signaal dat de predikanten afgeven over de werkdruk. Ik ben blij dat u het doet en het durft. Dat zegt ook iets hoe we het met elkaar hebben. Dat u dat uit kunt spreken. Het verbaast me niet. Hoe ze het doen weet ik niet. Hoe hun kerkenraden het allemaal nemen, bijna niet te geloven. Laten we het signaal ter harte nemen. Het zou ons een eer zijn wanneer we daar flink voor zouden mogen betalen. Meer dan 8%.

Br Hartog dient het volgende amendement op voorstel 3 in:

De kerken samen zullen aan de kerken die deze predikanten dienen per jaar voor de onder punt 2 genoemde tijdsbesteding en voor andere t.b.v. het kerkverband verrichte bezigheden een vergoeding van 20% van het bruto traktement vanuit het fonds van de CFB betalen. De betaling zal plaatsvinden begin december van elk jaar. De eerste betaling zal in december 2017 plaatsvinden.

Ds. Hoogendoorn denkt dat het verstandig is het nu te hebben over de zaak van de studiebegeleiding en de zaak van adviseren etc. er buiten te laten. Voor advies kunnen kerkenraden met hun vragen terecht bij de dienstdoende predikanten. Dat is altijd het geval geweest in de kerken. Ook wanneer er een beroep werd gedaan vanuit het kerkverband. Soms door afgevaardigden naar een synode. In de GKN tijd en ook daarvoor. Er zijn geen ingewikkelde stelsels verzonnen om deze werkzaamheden richting de kerken, waar ze predikant waren, te honoreren.

Hij zet vraagtekens bij wat er in de voorgestelde regeling allemaal gaat gebeuren. Het is een heel ingewikkelde constructie om de paar resterende zielen van het kerkverband, die straks niet horen bij de

4 kerken die een eigen predikant hebben, mee te laten betalen met de degenen die wel een predikant hebben. Technisch financieel gezien, bij het ridicule af.

Hij wijst op het verleden toen we ook 3 studenten hadden. Daar hebben we studiedagen, soms een studieweek, voor georganiseerd. Is het niet te overwegen 6 of 9 studiedagen te organiseren per jaar. Met 3 predikanten ben je dan 2 of 3 keer aan de beurt om een dag voor te bereiden en je vooraf goed in te lezen in het onderwerp.

Ds. Hoogendoorn denkt ook dat er genoeg knowhow is binnen het huidige predikanten bestand. Hij vraagt zich af of deze doorbelasting naar de kerken niet heel veel moeite maakt dat op een eenvoudige manier kan worden opgelost. Hij wijst er op dat het een heel gewone zaak is dat kerken hun predikanten een aantal studieweken geven. Ze kunnen die weken wellicht combineren met de studiedagen en ze o.a. daarvoor benutten.

Dat zijn overwegingen die ik graag aan u voorhoud

Beantwoording 2^e ronde door ds. Visser

Br. Hutten vraagt om een meer formelere opzet. Dat is zeker iets om over na te denken. Ik zou zeggen kijk eerst naar dit voorstel en kom daar dan eventueel de volgende synode mee.

Br. Roorda benadrukt laten we het vooral over de begeleiding hebben. Dat is ook het grote punt, in het gesprek kwam de rest mee.

In het voorstel om voor een jaar te benoemen zitten goede elementen. Wat mij betreft benoemen we nu voor een jaar en kijken we volgend jaar of het voor twee of meer jaren moet. Het zou desastreus zijn wanneer we nu geen besluit nemen omdat daar jaren aan vast zouden zitten

Prof. Douma spreekt over Duitsland. Ik heb over het voorstel een uitgebreid gesprek gehad met dr. d'Assonville. Hij ondersteunt het voorstel en zou het geweldig vinden als wij dit hier zouden kunnen doen. Hij is bereid daar ook een bijdrage aan te geven.

Br. Vreugdenhil noemt dr. Arjan de Visser. Dat is een mogelijkheid. Met Duitsland er bij zou je daar op een bepaald moment een vastere vorm aan kunnen geven. Natuurlijk kun je gastdocenten gebruiken als je ergens mee bezig bent. Hoe meer iemand er van weet dat is alleen maar goed.

Ds Hoogendoorn, ik denk niet dat het voorstel, als het om de financiële bijdrage gaat, ridicul is. Ook al zou alleen Dalfsen geen predikant hebben en alle predikanten zijn ingeschakeld zijn, dan zou het duidelijk zijn dat we samen verantwoordelijkheid nemen. Dat zit er achter. We willen het samen dragen. Organiseren van studiedagen is niet voldoende. Dan wordt onderschat dat we in een hele bijzonder tijd leven waarin gereformeerde theologie al meer onder druk staat. Het is nodig om niet alleen over onderdelen te spreken maar ook over het geheel. Wij kunnen onze mensen sturen naar Kampen en Apeldoorn. Maar ook daar zitten heel veel haken en ogen aan. Hoe meer je met studenten te maken krijgt hoe duidelijker je dat ziet. Het gaat niet om een cosmetisch bijspijkeren. Het gaat om het geheel. Ik ben blij dat u vertrouwen hebt in de knowhow. Maar die moet wel bijgehouden en geactualiseerd worden. De studenten krijgen altijd met nieuwe dingen te maken. Wanneer je denkt aan exegese, bv Genesis, dan heb je te maken met John Walton en NT Wright. Ook in de theologische opleiding in Nederland heel invloedrijke mensen in de theologie. In het begin lijkt het allemaal heel mooi. Maar wil je weten wat ze echt denken, dan moet je er mee bezig zijn en kennis opdoen.

Over het voorstel van br. Hartog, we moeten niet aan de hoge kant gaan zitten. Er is gekozen voor een maand, dat is draagbaar vanuit de kerken en blijft binnen de bijdrage van, als dat zo blijft, € 60,00. Wanneer er meer nodig is dan kunnen we daar in de toekomst naar kijken.

Ds. Heres vult nog aan dat hij, waar br. Hutten meekwam, om de dingen wat duidelijker uit elkaar te halen, op zich wel een heel nuttig voorstel vindt. Hij sluit zich aan bij ds. Visser, iets voor de volgende synode.

3^e ronde

Voor de 3e ronde geven zich 5 sprekers op.

Eerst benoemt ds. Van der Wolf in het kort de drie voorstellen tot wijziging:

1. Predikanten in actieve dienst i.p.v. het met name noemen van predikanten
2. In eerste instantie voor een periode van een jaar
3. 20 % van het bruto traktement i.p.v. een maandtraktement.

Br. Hutten stemt in met predikanten in actieve dienst en gaat accoord met 1 jaar. De 20% trekt volgens hem een te zware wissel op de kerken.

Br. Roorda is van mening dat benoemingen altijd hoofdelijk moeten en blijft van mening dat de begeleiders met name moeten worden genoemd. Wanneer de periode 1 jaar wordt kan hij instemmen met het eerste voorstel. Wanneer in voorstel 2 geschrapt wordt: en ander voorlichtend werk in de kerken, kan hij akkoord gaan met de rest van het voorstel.

Dr. Douma wijst er op dat dit vroeger niet voorkwam. Studenten kwamen alleen bij deputaten voor financiële steun, maar dat was in een tijd dat Kampen nog te vertrouwen was. Hij adviseert te kiezen voor een jaar en dan alles wat er is aangedragen te betrekken bij de bespreking over een jaar. Het amendement op het 3^e voorstel ontraadt hij.

Br. Hoogers geeft aan dat de afgevaardigden van Dalfsen het voorstel van 20% ondersteunen, niet zozeer van wege het bedrag, maar wel wat het wil zeggen.

Br. Hartog vindt het buiten gewoon sympathiek dat degenen die er baat bij hebben de 20% afraden. Hij wijst er op dat dit niet hoeft. Verder attendeert hij er op dat het: en ander voorlichtend werk in de kerken, in het amendement bij voorstel 3 overgenomen is uit voorstel 2.

Beantwoording 3^e ronde door ds. Visser.

Deputaten gaan er mee akkoord om in voorstel 1 de namen te handhaven.

Deputaten nemen het voorstel voor een periode van 1 jaar over.

Deputaten gaan er mee akkoord om: en ander voorlichtend werk in de kerken, in voorstel 2 te schrappen

Op de vraag van ds. Van der Wolf geeft br. Hartog aan ook het: en voor andere t.b.v. het kerkverband verrichte bezigheden, te verwijderen uit het amendement op voorstel 3.

Besluit

Eerst wordt het amendement van Assen Boerakker in stemming gegeven. Dit wordt met 4 voor, 7 tegen en 3 onthoudingen verworpen.

Vervolgens wordt het voorstel van deputaten in stemming gegeven waarbij deputaten buiten stemming blijven.

Met 9 stemmen voor en 2 onthoudingen besluit de Generale Synode

1. De synode benoemt ds. L. Heres, ds. J.R. Visser en ds. R. van der Wolf tot begeleiders van de studenten theologie voor een periode van 1 jaar.
2. De synode besluit dat het nodig is dat ze voor 240 uur per jaar voor dit werk vrijgesteld moeten worden. De kerken die ze dienen wordt gevraagd om dit mogelijk te maken.

3. De kerken samen zullen aan de kerken die deze predikanten dienen per jaar een maandtraktament vanuit het fonds van de CFB betalen. De betaling zal plaatsvinden begin december van elk jaar. De eerste betaling zal in december 2017 plaatsvinden.

Artikel 18. Toesturen vertrouwelijke stukken

(agenda 12.9)

De synode besluit dat ingekomen vertrouwelijke stukken, met uitzondering van kerkvisitatierapporten, 14 dagen voor de vergadering door de deputaat-scriba gestuurd worden naar de primi afgevaardigden. De kerken dienen uiterlijk 2 weken voor de aanvang van de synode de namen en (mail) adressen van de afgevaardigden naar de synode door te geven aan de deputaat-scriba.

Artikel 19. Deputaten ad examina

(agenda 12.3./9.9.)

In comité wordt gesproken over een aanvraag voor preekconsent. Aan deputaten Ad examina wordt opgedragen te onderzoeken welke mogelijkheden er eventueel zouden zijn wanneer maar deels voldaan wordt aan de voorwaarden zoals deze zijn omschreven in Kerkorde art. 5 en/of Kerkorde art 8. Deputaten worden gevraagd daarover aan de volgende synode te rapporteren

Artikel 20. Deputaten buitenlandse kerken

(agenda 12.4./9.8.)

Ter tafel is een vertrouwelijk rapport van een gesprek van deputaten met deputaten van de Free Reformed Churches of Australia (FRCA) op 3 april 2017.

Op voorstel van de preses besluit de vergadering het rapport nu niet voor te lezen maar het aan de kerken te sturen en nu te volstaan met een mondeling verslag.

Verslag

Ds. Van der Wolf geeft namens deputaten een korte weergave van het gevoerde gesprek.

Er is een gesprek geweest met deputaten van de Australische kerken dr. Ds. Anderson en ds. Hagg ten huize van br. de Bruijne in Wezep. Het was een goede ontmoeting waarin we met elkaar hebben gesproken over de zorgen t.a.v. de kerken hier in Nederland. Hun zorgen t.a.v. de vrijgemaakte kerken en hun zorgen met betrekking tot de kerkelijke eenheid tussen DGK en GKN. Dat zijn eigenlijk altijd de onderwerpen die op de agenda staan. Ik moet zeggen dat de banden verbeteren en groeien zodat er steeds meer contact komt over en weer. Ook komt er steeds meer begrip over en weer. Zij komen steeds verder van de GKv af te staan en dat is visa versa ook wel een beetje de beweging naar ons toe. We hebben er over gesproken of de Australische kerken überhaupt nog wel de vraag, het verlangen en behoefte hebben om contacten te onderhouden met kerken in Nederland. Dat verlangen is behoorlijk minder geworden. Dat is ook logisch, zij zitten meer op de kant van de Filipijnen en Nieuw-Zeeland. Dat is hun wereld. Zoals wij contacten hebben met Engeland en Duitsland. Dat is ook wat dichterbij. Het is ook heel erg duur om steeds mensen hier naar toe te sturen. Dus daar hebben we over nagedacht. Toen vroegen zij:; heeft het voor u zin? Zeker heeft het zin alleen al vanwege het feit dat dan preken van dr Anderson vertaald kunnen worden en van ds. Hagg. en hier gelezen kunnen worden. En dat een emeritus als ds. A. Veldman kan voorgaan als hij hier toch een keer voor 3 maanden in Nederland is. Wij hebben wel degelijk interesse in zusterkerkrelaties. Alhoewel dat voor ons niet hoeft te betekenen dat we elkaar elke 3 jaar zien. Als dat duizenden euro's kost en het kan ook op een andere manier, dan moet je daarvoor kiezen. Wij hebben gezegd, onze afhankelijkheid is groter dan die van u.

U hebt veel meer contacten. Maar wij zouden het toch wel erg op prijsstellen wanneer dit gecontinueerd kan worden. Zij adviseren ons daarom een brief te schrijven aan de volgende synode en naar die zusterkerkrelatie toe te groeien. En mogelijk daar ook te zijn wanneer één van de deputaten daar toch is. Sommige hebben familieleden in Australië. Dan kan het één mooi met het ander samengaan en kunnen we op die manier contacten onderhouden. Dat is denk ik kort gezegd de samenvatting. Ik vond het zelf een heel boeiend gesprek. Ds. Heres sluit zich hier bij aan. Deputaten gaven aan, wanneer we een brief zouden schrijven dan moeten we dat wel goed beargumenteren. Ze doen het niet zomaar. Er is nog 10 % van de Australische kerken uit zeg maar van uit de emigratie, echt Nederlands verbonden met ons. Dat deel wordt kleiner.

Bespreking

Br. de Voogd vraagt naar het onderwerp DGK GKN? Daar hoor ik niets van terug in uw verslag, is daar nog iets over te zeggen hoe zij daartegen aankijken?

Ds. Van der Wolf antwoordt dat zij het heel goed begrijpen. Het hangt er heel sterk vanaf in de contacten met de buitenlandse kerken of zij er zelf ervaring mee hebben. Met strubbelingen, tegenstellingen. Dat hebben ze in Australië wel, dus zij begrepen wel dat die eenheid moeilijk te vormen valt. Terwijl ze zich er ook wel over verheugen dat we wel gesprek hebben met elkaar. Daarin konden ze niet anders doen dan ons heel veel wijsheid toewensen. We komen er wel achter in die gesprekken dat website's als Een in waarheid, voor de Australiërs de enige bron van informatie zijn. Dat vervormt ook wel het beeld, als je maar op een site je richt vanuit een soort van Nederlandse interesse, vaak oudere mensen met contacten hier en een scheidslijn in de familie. Dat maakt dat ze in de buitenlandse kerk zich vaak heel moeilijk een beeld kunnen vormen van wat dan de verschillen zijn. En waarom gaat dat allemaal zo moeizaam, wat is dan het onderwerp van gesprek. Maar ik moet zeggen, tot mijn grote vreugde, dat wordt minder. Op de vraag van br. Voogd of het een bottleneck zou zijn voor het aangaan van een zusterkerkrelatie met ons, antwoordt ds. van der Wolf: nee dat denk ik niet.

Br. Vreugdenhil snijdt een iets algemener probleem aan. U noemt het voorgaan van ds. Veldman in het verleden. We komen uit een situatie waarin wij in de gereformeerde wereld vrij groot en dominant waren, we hadden heel veel contacten. Op de synode van de GKv in Meppel waren ruim 20 kerken uit de hele wereld. Wij zijn niet in staat zo iets te doen. Dat zie ik voorlopig ook helemaal niet komen. Maar als ik kijk naar een ander kerkverband, de OPC, die een stukje groter is, die zet op zijn website: we gaan niet met iedereen contacten aan. Neemt u alstublieft contact op met de ICRC. Daar hebben we een soort centraal orgaan. Laat daarlangs de contacten lopen. Misschien zouden wij ook iets moeten zeggen over het pas kunnen laten voorgaan van een dominee als we een hele zusterkerkrelatie hebben opgetuigd. Dat is een vrij zwaar middel. Zou het ook zo kunnen zijn dat predikanten uit kerken waarvan we weten dat ze ook gereformeerde belijdenis geschriften hebben, bv door dat ze lid zijn van de ICRC bij ons kunnen voorgaan onder zekere voorwaarden? Bv een aantal deputaten van ons voeren een kort colloquium doctum en geven het vertrouwen u kunt 3 maanden lang hier voorgaan. Zo heb je wel bewaking zonder het zware middel van zusterkerkrelatie optuigen. Ik zeg er bij dit komt niet direct van mij. Ik kreeg op dit punt advies uit kerken in Amerika die hier ervaring mee hebben.

Ds. Van der Wolf reageert dat dit niet een zaak voor ons deputaatschap is. Wij zijn er voor contacten met buitenlandse kerken en niet voor toelaatbaarheid van etc. Hij geeft br. Vreugdenhil in overweging om het in de kerkelijke weg voor te bereiden. En als u die adviezen al heeft, dan is het niet zo heel erg moeilijk om vanuit Ede Amersfoort een zodanig voorstel aan de volgende synode neer te leggen. Dan hebben we een kerkelijke bedding en weten we ook waar we het over hebben.

Br Roorda memoreert: die kerkelijke bedding dat was het punt van onze kerkelijke rondvraag, het ontbreken van een instructie. Hij stelt voor die brief wel te sturen. Hij is een groot voorstander van een afgeslankte zusterkerkrelatie. Je kunt over en weer niet steeds de synoden bezoeken maar op zijn minst wel je Acta doorsturen. Ik kan me ook voorstellen dat je afspreekt over en weer predikanten op de

kansel en wanneer iemand van uit onze kerken emigreert dat zij die dan opnemen. Laten we meer investeren in de SERK dan in Australië omdat het dichterbij is. Maar laten we de contacten met Australië niet verwaarlozen. Laten we zorgen voor een afgeslankte zusterkerkrelatie. Hanteerbaar voor Australië en voor ons zodat we toch officieel over en weer de contacten onderhouden.

De preses ds. Visser wijst er op dat het goed zou zijn dat er in die zin, ook vanuit het verslag, van deputaten een soort voorstel komt voor naar de volgende synode.

Besluit:

De Generale Synode geeft aan deputaten Buitenlandse kerken de opdracht op de volgende synode met een voorstel voor een verzoek tot het aangaan van een zusterkerkrelatie te komen.

Instructie

Deputaat van der Wolf krijgt het woord.

We hebben met Canada gesproken, met Australië en met Zuid-Afrika. We zijn in Duitsland en er komt als de Here het geeft een uitnodiging uit Engeland. Daar moet je natuurlijk keuzes in maken en dat moet je als deputaten met elkaar doen.

Het wordt wel zaak zo langzamerhand dat we daar een beetje structuur aangeven. We hebben dat tot nu toe niet gedaan omdat wij heel voorzichtig wilden zijn in het pressen van die buitenlandcontacten. Omdat die nog allerlei banden met de GKv hadden. Wij vonden het onfatsoenlijk om ons daar tussen in te wringen en eigenlijk te komen met de vraag erken je nu ons of erken je nu de GKv. We hebben gezegd laten we dat nu gewoon eerst even een beetje op afstand houden. Maar we zijn blij met de contacten en als de Here dat geeft dan gaan we die contacten intensiveren. Dat moment lijkt nu aangebroken. Dat betekent dat we daar iets gestructureerder en officiëler mee aan het werk moeten. Het zou fijn zijn dat deputaten een soort instructie gaan schrijven hoe ze hun werk willen gaan doen en daar onderling over vergaderen en werk van gaan maken. Van, wie zijn wij nauw en hoe gaat het nu in de komende jaren verder. Want daar is eigenlijk weinig zicht op.

De preses ds. Visser sluit daarbij aan en legt de vraag voor: kunnen we gewoon zeggen tegen deputaten daar gaat u mee aan de gang en we hopen de volgende keer iets van u te ontvangen? Geen van de afgevaardigden heeft bezwaar.

Besluit

De Generale Synode geeft aan deputaten Buitenlandse kerken de opdracht om de volgende synode te dienen met een voorstel voor een instructie voor het deputaatschap.

Benoemingen

Voor het benoemen van deputaten gaat de vergadering in comité

Ds. A. Bas en ds. J.R. Visser, worden voor 3 jaar benoemd als deputaat Buitenlandse kerken.

Ds. L. Heres, ds. R. van der Wolf en de broeders J. van Wijk en J. de Bruine, worden voor 3 jaar herbenoemd als deputaat buitenlandse kerken.

Ds. L. Heres wordt aangewezen als voorzitter van het deputaatschap Buitenlandse kerken.

Artikel 21. Deputaten CFB, begroting 2018, quotum en leningen.

(agenda 12.5/ 9.5/ 9.10.)

Begroting

Schrijven d.d. 25 augustus 2017 van de CFB met verzoek goedkeuren begroting en voorstel vaststellen quotum voor het jaar 2018.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Conform art. 6 lid 2 van de Instructie voor de CFB, luidend: *De CFB stelt de gezamenlijke vergadering in het derde kwartaal van het kalenderjaar een begroting voor het volgende kalenderjaar en voor het quotum per ziel voor*, stelt de CFB u middels deze brief de begroting 2018 en het quotum voor.

Begroting 2018 CFB

Inkomsten	begroting 2017 (EUR)	begroting 2018 (EUR)
Quota	46.800,00	37.935,00
Totaal	46.800,00	37.935,00

Uitgaven	begroting 2017 (EUR)	begroting 2018 (EUR)
Hulpbehoevende studenten	9.900,00	0,00
Hulpbehoevende kerken	15.000,00	0,00
Kosten kerkverband	1.000,00	1.000,00
Resultaat +/-	20.900,00	36.935,00
Totaal	46.800,00	37.935,00

Toelichting op de begroting 2018.

Hulpbehoevende kerken

Geen kerk heeft voor het jaar 2018 financiële steun aangevraagd.

Hulpbehoevende studenten

Geen theologiestudent heeft voor het studiejaar 2017 - 2018 een lening aangevraagd.

Kosten kerkverband

De post *kosten kerkverband* is opgevoerd voor bijvoorbeeld de huur van de vergaderlokaliteit van uw vergaderingen.

Resultaat

Als kerken zijn we afhankelijk van de Here, en we *willen* van Hem afhankelijk zijn. Hij geeft ons vandaag financiële ruimte.

Naar schatting is er aan het eind van het jaar 2017 een eigen vermogen van ca. € 170.000 euro.

Een goede onderbouwing voor een verantwoorde buffer voor ons kleine kerkverband is lastig. Een klein kerkverband heeft een relatief grote kwetsbaarheid, mede door een mogelijke samenloop van risico's. Met genoemd eigen vermogen kan een eerste onvoorziene derving van inkomsten of een onvoorziene uitgave worden opgevangen. De begrote uitgaven voor 2018 (€ 1000) zijn aanmerkelijk lager dan die voor 2017 (€ 25.900). Dat is voor de CFB reden om het quotum voor 2018 met 25% te verminderen.

Quotum

De CFB stelt u voor het quotum voor 2018 vast te stellen op € 45 per lid.

Het ledenaantal per 1 oktober 2017 is nog niet bekend.

Uitgaande van het aantal leden per 1-10-2016 (843 zielen) is de berekening als volgt:

€ 45 maal 843 maakt € 37.935,00.

Ter vergelijking: het quotum voor 2016 en 2017 was € 60 per lid.

De CFB verzoekt de synode uit te spreken:

**De Generale Synode besluit om de voorgestelde begroting 2018 te accorderen.
De Generale Synode besluit in te stemmen met het quotum van € 45,00 per ziel voor 2018.**

Met hartelijke broedergroet,

Bespreking

Namens de CFB geeft br. Roorda een toelichting. Voor het vaststellen van het quotum worden door de CFB de feitelijke gegevens gehanteerd. Zo zijn er voor 2018 geen steunaanvragen van studenten of kerken en voldoet het eigen vermogen aan de uitgangspunten. Al met al reden voor de CFB om het quotum te verlagen van 60 naar 45 euro.

In een vergadering van CFB met de commissies van beheer is hier over gesproken. De aanwezigen vanuit de commissies van beheer zijn van mening dat het quotum ongewijzigd op 60 euro moet blijven om dat er allerlei ontwikkelingen kunnen zijn die we nu niet weten.

Br. De Voogd vraagt naar de consequenties van het besluit inzake de vergoeding van een maandtraktament aan de kerken met een predikant. Br. Roorda geeft aan dat dit ten laste komt van de lopende rekening 2017. Maar ook in de begroting van 2018 zou daarvoor voldoende ruimte zijn.

Naar aanleiding van een vraag uit Assen Boerakker betreffende het levensonderhoud van het gezin van ds. Bas geeft de preses aan dat het aan kerkenraad van Assen Boerakker is om daar zo nodig contact over op te nemen met de CFB.

Ds. Visser stelt voor om het quotum te handhaven op 60 euro. We weten nu meer dan toen de CFB het quotum vaststelde. Ook is het zo dat het voor de kerken moeilijk kan zijn om het quotum te verhogen als het weer nodig is.

Besluit

De Generale Synode besluit het quotum voor 2018 vast te stellen op € 60 per ziel en gaat, met in achtneming daarvan, akkoord met de begroting voor het jaar 2018.

Leningen

In comité neemt de vergadering kennis van een vertrouwelijk schrijven van de CFB in zake leningen.

Artikel 22. Deputaten Eenheid gereformeerde belijders, benoeming

(agenda 12.6./ 9.12.)

Verzoek:

Schrijven d.d. 15 september 2017 van deputaten eenheid gereformeerde belijders inzake benoeming lid deputaatschap.

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De ervaring van de werkzaamheden in het afgelopen seizoen geven ons aanleiding om tot uitbreiding van het deputaatschap te verzoeken. Bij de gesprekken die we hebben gevoerd met de deputaten van de DGK is br. A.P. Bolt ons al dienstbaar geweest door als notulist op te treden. Het lijkt ons wenselijk dat hij voor dit werk benoemd wordt als lid van het deputaatschap.

Wij verzoeken u uit te spreken:

De Generale Synode benoemt br. A.P. Bolt ten behoeve van het secretariaat als lid van het deputaatschap Eenheid Gereformeerde Belijders.

Br. Bolt is lid van de Gereformeerde Kerk Amersfoort e.o. (wijk van de Gereformeerde Kerk Ede e.o.).

Met broedergroet,

Besluit:

Op voorstel van deputaten wordt br. A. Bolt, ten behoeve van het secretariaat, benoemd als lid van het deputaatschap Eenheid gereformeerde belijders voor een periode van 3 jaar.

Voorstel:

Een voorstel vanuit de vergadering om een schrijven te richten aan bezwaarde en verontruste broeders en zusters met een oproep om zich te voegen bij de GKN wordt in handen gegeven van deputaten Eenheid gereformeerde belijders.

Artikel 23. Deputaten visitatoren

(agenda 12.6)

In comité worden de visitatierapporten van de bezoeken aan de kerken van Assen Boerakker, Dalftsen, Ede, Kampen, Harderberg en Zwolle voorgelezen. De visitatie aan de kerk te Zwijndrecht moet nog plaatsvinden.

Besloten wordt dat het benoemen van deputaten visitatoren steeds in de GS van maart zal plaatsvinden en de rapportage van de visitaties in de GS van oktober.

Artikel 24. Deputaten HSV

(agenda 12.7/ 9.8)

Ds. Hoogendoorn deelt namens deputaten mee dat aan de Synode van maart 2018 zal worden gerapporteerd.

Artikel 25. Deputaat-Scriba

(agenda 12.9)

Br. J.F. de Leeuw wordt herbenoemd als deputaat-scriba voor een periode van 1 jaar

Artikel 26. Rondvraag naar art 41 Kerkorde

(agenda 13)

Na een rondgang langs de afgevaardigden van alle kerken stelt de preses vast dat de ambtelijke diensten voortgang hebben en dat de besluiten van de meerdere vergadering nageleefd worden. Geen van de kerken heeft hulp nodig voor de goede voortgang van hun plaatselijk kerkelijk leven.

Artikel 27. Rondvraag

(agenda 14)

De preses wordt bedankt voor de goede en vlotte leiding die hij aan de vergadering heeft gegeven. Ds. A. Bas dankt de vergadering voor de manier waarop hij in de GKN is ontvangen en spreekt de wens uit vruchtbaar in het midden van de GKN te mogen werken onder de zegen van de Here.

Artikel 28. Volgende Generale Synode

(agenda 15)

De synode wijst de Gereformeerde Kerk Assen Boerakker aan als samenroepende kerk voor de volgende Generale Synode die op DV 17 maart 2018 zal worden. De locatie zal door de samenroepende kerk worden vastgesteld. Aanvang is 10.00 uur.

Artikel 29. Censuur naar art 48 Kerkorde

(agenda 16)

De preses stelt vast dat de vergadering in goede orde is verlopen en dat de beraadslagingen in een broederlijke sfeer hebben plaatsgevonden.

Artikel 30. Sluiting

(agenda 17)

Nadat ds. Heres is voorgegaan in gebed sluit de preses de vergadering.

Vastgesteld en ondertekend door het moderamen van de GS 7 oktober 2017 te Harderwijk op 19 januari 2018

Preses, ds. J.R. Visser;

Scriba, ds. L. Heres;

Assessor, ds. R. van der Wolf

Inhoudsopgave

Art.	Onderwerp	Blz.
1.	Opening	1
2.	Presentie	1
3.	Verkiezing moderamen	2
4.	Constituering van de vergadering	2
5.	Instemmen met de belijdenis	2
6.	Vaststelling agenda	2
7.	Acta GS 18 maart 2017	2
8.	Zaken uit Acta GS 18 maart 2017	2
9.	Behandeling instructie van de kerkenraad van GK Assen Boerakker	3
10.	Dr. A. Bas adviseur	5
11.	Correspondentie uitgegane stukken	5
12.	Deputaten CFB benoemingen, verslag controle boeken	5
13.	Ambtsdienst ds. D. de Jong	6
14.	Selbständige Evangelische-Reformierte Kirche (SERK)	7
15.	Vragen uit de kerken	10
16.	Deputaten Apelvragen, benoemingen	11
17.	Deputaten Studiebegeleiding	11
18.	Toesturen vertrouwelijke stukken	21
19.	Deputaten Ad Examina	21
20.	Deputaten Buitenlandse kerken, benoemingen	21
21.	Deputaten CFB begroting 2018, quotum en leningen	23
22.	Deputaten Eenheid gereformeerde belijders, benoeming	25
23.	Deputaten visitatoren	26
24.	Deputaten HSV	26
25.	Deputaat-scriba	26
26.	Rondvraag naar art 41 Kerkorde	26
27.	Rondvraag	26
28.	Volgende Generale Synode	26
29.	Censuur naar art 48 Kerkorde	26
30.	Sluiting	27
	Inhoudsopgave	28
	Bijlagen	29

BIJLAGEN

Agenda

van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Nederland samen te komen op zaterdag 7 oktober 2017 te Harderwijk.

Locatie: Kerkgebouw GK Harderwijk e.o., Beetsstraat 17, 3842 AJ Harderwijk.

Aanvang: 10.00 u.

1. Opening namens de samenroepende kerk GK Zwolle e.o
2. Onderzoek van en rapport over de geloofsbrieven
3. Constituering van de vergadering en samenstellen van het moderamen
4. Vaststelling van de agenda
5. Instemming met de belijdenis
6. Vaststelling acta GS 18 maart 2017
7. Zaken uit acta GS 18 maart 2017 en onderzoek naar uitvoering genomen besluiten
8. Correspondentie uitgegane stukken
 - 8.1. t/m 8.22 periode 18 maart 2017 tot 7 oktober 2017
9. Correspondentie ingekomen stukken
 - 9.1. Verslag kerkvisitatie 2016/2017 Kampen (vertrouwelijk);
 - 9.2. Schrijven CFB inzake benoemingen;
 - 9.3. Verslag controle boeken CFB 2016
 - 9.4. Verslag kerkvisitatie 2016/2017 Zwolle (vertrouwelijk);
 - 9.5. Schrijven CFB inzake leningen (vertrouwelijk);
 - 9.6. Schrijven GK Zwijndrecht e.o. inzake ambtsdienst ds. D. de Jong;
 - 9.7. Schrijven GK Zwijndrecht e.o. inzake relatie STERK;
 - 9.8. Verslag gesprek FRCA (vertrouwelijk);
 - 9.9. Schrijven van een broeder inzake aanvraag preekconsent (vertrouwelijk);
 - 9.10. Schrijven van CFB met begroting 2018;
 - 9.11. Verslag kerkvisitatie 2016/ 2017 Assen Boerakker (vertrouwelijk)
Nagekomen
 - 9.12. Schrijven deputaten Eenheid gereformeerde belijders inzake benoemen deputaat.
 - 9.13. Schrijven deputaten Begeleiding studenten met voorstel invullen taak e.d.
10. Voorstellen en instructies uit de kerken
11. Vragen uit de kerken (kerkelijke rondvraag)
12. Rapporten, commissies, benoemingen
 - 12.1. Deputaten Appelzaken,
 - 12.2. Deputaten Begeleiding studenten,
 - 12.3. Deputaten Ad-examina
 - 12.4. Deputaten Buitenlandse kerken
 - 12.5. Deputaten Commissie Financieel Beheer
 - 12.6. Deputaten Eenheid gereformeerde belijders
 - 12.7. Deputaten Visitatoren
 - 12.8. Deputaten Herziene Staten Vertaling
 - 12.9. Deputaat-scriba

13. Rondvraag naar art 41 KO
14. Persoonlijke rondvraag
15. Aanwijzen samenroepende kerk, vaststellen datum, tijd en plaats volgende synode
16. Censuur naar artikel 48 KO
17. Sluiting